

שנאמר בדם חולין רגיל "על הארץ תשפכנו כמים".⁽⁸⁾

ללמדנו: דוקא דם חולין שהוא נשפך לאיבוד כמים, איתקש למים, והרי הוא מכשיר אוכלין כמים.⁽⁹⁾

אבל דם קדשים, שמתקבל בכלי לצורך טז-ב זריקתו על המזבח, ואינו נשפך לאיבוד כמים, לא איתקש למים. הלכך אינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה.⁽¹⁾

תלושין נינהו. אלמא, אין הכשרם אלא מדרבנן, ובעזרה לא גזרו חכמים, משום הפסד קדשים.

ומשנינן: תירגמא העמיד להא דקאמר "משקין בית מטבחייא אין מכשירין" – על דם.⁽⁷⁾ שדם הקדשים אינו מכשיר. אבל מים מכשירים אף כשהם תלושים.

וכדאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מניין לדם קדשים שאינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה? –

ממנו דברי הרמב"ם בפירוש המשניות לעדויות. שכתב שם, דעיקר דין משקי בית מטבחייא הוא הלכה למשה מסיני. ואסמכוהו אקרא ד"על הארץ תשפכנו כמים".

9. ויש לחקור, מה נאמר בהך מיעוטא. האם כל דם שלא נשפך כמים אין נוהגים בו דיני הכשר או טומאה. או דם קדשים, כיון שאינו נשפך כמים, אין בו דין משקה כלל. וממילא נתמעט מתורת הכשר.

ולפי הצד הב' תבואר היטב מחלוקת רש"י והרמב"ם [הובאה לקמן יז ב], אם רק מהכשר נתמעט, או אף מקבלת טומאה. דשיטת הרמב"ם, דכל משקה שאינו מז' משקין אינו מקבל טומאה. הלכך אף דם קדשים שנתמעט מתורת משקה אינו מקבל טומאה.

אולם בשיטת רש"י כתב להוכיח המשנה אחרונה [ריש פרק ג טהרות], דלקבלת טומאת משקין אין צריך בדוקא ז' משקין. ודוקא להכשר בעינן משקה מז' משקין. הלכך, אף בדם קדשים סבר רש"י, דלא נתמעט אלא מהכשר בלבד. חידושי רבי שמואל.

1. וקשה, אם כן דם חיה ועוף לא יכשירו. דכיון שהם טעונים כיסוי, לא קרינן בהו "נשפך

7. והרמב"ם בפרק י מטומאת אוכלין הלכה טז פסק, דאף מים של בית המטבחיים שבעזרה אינם מכשירים. ודלא כדמוקי לה הכא דוקא בדם.

ויעוין בלחם משנה [פרק א מפסולי המוקדשין הלכה לו] שכתב, דלא אמרינן כן אלא לרב. אבל הרמב"ם פסק כרב פפא לקמן [יז ב], דטומאת משקין היא דאורייתא, ואפילו הכי הלכתא גמירי לה דמשקים שבעזרה טהורים. ובכלל ההלכה אף דאינם מכשירים.

8. והרמב"ם בפרק א מפסולי המוקדשין הלכה לו, פסק מהאי קרא, דדם קדשים אינו מקבל טומאה. ולא מוקי לה אהכשר בדוקא.

ותמה הלחם משנה שם, אמאי איצטריך ליה להאי קרא? והא בפרק י מטומאת אוכלין הלכה טז כתב: משקה בית המטבחיים, והוא דם הקדשים והמים שמשתמשים בהם שם, טהורים לעולם. ואינם מתטמאים ואינם מכשירים. ודבר זה הלכה מפי הקבלה!

ותירץ, דאחר דאיכא קרא לדם שאינו מכשיר ואינו מיטמא, בהכרח דבאה ההלכה למים.

ויעוין בראש יוסף [חולין לו ב] שנתקשה בתירוצו.

והצל"ח תמה על הלחם משנה, שנתעלמו

אבל דם שאין הנפש יוצאה בו, אינו קרוי דם.

ודוקא מי שקרוי "דם" יש בו תורת משקה. שהרי המקור לכך שדם קרוי משקה, הוא מדכתיב "דם חללים ישתה".

תא שמע: דם שננטמא וזרקו על המזבח — אם לא ידע הכהן שהוא טמא, וזרקו בשוגג, הורצה הקרבן לבעלים להתכפר בו. ואף ניתר הבשר לכהנים באכילה. משום שהציץ מרצה על הדם שנזרק בטומאה.

ואם ידע שהוא טמא, וזרקו במזיד, לא הורצה הקרבן, ואין ניתר בשרו לאכילה! שקנס חכמים הוא, שלא ירצה הציץ על דם טמא שנזרק במזיד.

נמצא, שמדרבנן אין כאן זריקה. ובלא זריקה אין הבשר ניתר באכילה. אבל לענין כפרת הבעלים, מהני הזריקה אף במזיד. שהרי מן התורה הציץ מרצה על טומאה בין על שוגג ובין על מזיד. ולא מצו רבנן לגזור עליו להביא קרבן אחר. שהרי כבר נפטר מן התורה, ויחשב הקרבן השני כחולין בעזרה.

קתני מיהת, שנוהגת טומאה בדם. אלמא יש לו לדם קדשים טומאת עצמו. (2) ודלא כרב דאמר, אין למשקין טומאת עצמן מן התורה.

מתקיף לה רב שמואל בר אמי: הרי אין ראוי לזריקה על המזבח, אלא דם הנפש בלבד. כלומר, דם שהנפש יוצאה בו. והוא הדם היוצא בשעת שחיטה. וכדכתיב "כי הדם הוא בנפש יכפר". אבל דם התמצית, שיוצא מן הבהמה לאחר מיתתה, שאינו נזרק על המזבח, הרי הוא נשפך כמים.

ואף דם זה של קדשים אינו מכשיר את האוכלין.

וכדאמר רבי יוסי בר חנינא דמשקין בית מטבחיא אין מכשירין, ונכלל בכך כל דם קדשים, ואף דם התמצית. וקשיא, אמאי דם התמצית של הקדשים אינו מכשיר, והרי הוא נשפך כמים.

אמר ליה רבי זירא: הנח לדם התמצית, ולא תקשה ממנו מידי.

משום דלאו דוקא בקדשים הוא דאינו מכשיר. אלא אפילו בחולין נמי לא מכשיר. ולא משום שאינו נשפך כמים, אלא משום שאינו קרוי דם.

קבלה מיניה רב שמואל בר אמי מרב זירא את תירוצו זה. משום דאמר רחמנא "רק חזק לבלתי אכול הדם, כי הדם הוא הנפש".

ודרשינן: דם שהנפש יוצאה בו, קרוי "דם".

שמעינן דאינו צריך כיסוי, כמו שמים אינם צריכים כיסוי.

והר"ן כתב מכח קושיה זו, שדם חיה ועוף אינו מכשיר אלא מדרבנן.

2. והקשה האור שמח בפרק א מטומאות אוכלין הלכה יא, דלמאי דקיימא לן, דדם שקרש וחישב עליו לאוכלין מיטמא טומאת אוכלין, הא

כמים". שהרי מהא דכתיב גבי בהמה "תשפכנו כמים", ילפינן בחולין [פד א] דבהמה אינה טעונה כיסוי הדם.

ולא קשיא. משום דכל דם הנשפך כמים לארץ, ואין צריך לקבלו בכלי, הוקש למים לענין הכשר. תוספות.

ורבינו דוד פירש את דברי הגמרא בחולין באופן אחר. דמהא דדם בהמה הוקש למים,

דקיימא לן [אליבא דרבי יהושע⁽⁴⁾], אם אין בשר אין זורקים את הדם!

וקאמר, דאין זה אלא כשנפסל הבשר מחמת שיצא חוץ למחיצתו, או כשאבד הבשר. אבל אם נטמא הבשר, הציץ מרצה על טומאתו. ואף שאין הוא מתירו באכילה, מהני ריצוי הציץ לזרוק עליו את הדם.

וכן מרצה הציץ על החלב [אמורים] שננטמא, ומתירו בהקטרה.

ומרצה הציץ עליהם בין שננטמאו בשונג [שלא ידע הכהן שאסור לטמאותו⁽⁵⁾] ובין שננטמאו במזיד. בין שננטמאו באונס ובין שננטמאו ברצון. בין בקרבן יחיד ובין בקרבן ציבור.

ומשנינן: לעולם אין לו טומאה מן התורה, אלא מדרבנן⁽³⁾ ובמזיד לא הורצה, לפי שמדרבנן הדם טמא. ולא מרצה הציץ להכשיר את זריקתו במזיד, משום קנס חכמים.

ואף שאמר רבי יוסי בן יועזר, שלא גזרו במשקין בית מטבחיא, והשאירו כדינם מדאורייתא, דאין להם טומאת עצמן — האי תנא סבר דלא כרבי יוסי בן יועזר איש צרידה. אלא גזרו חכמים בכל המשקין, ואף במשקי קדשים.

תא שמע: על מה הציץ מרצה?

על הדם שננטמא, וזרקוהו בטומאתו.

וכן על הבשר שננטמא, והרי הוא אסור באכילה.

ברוב מים ומקבל טומאה. אבל לרב לא מצינו לתרץ כן. דהא אית ליה, דאף מים דבית מטבחיא דכן. מיהו אסיק, דעדיין קשיא, למה שפסק הרמב"ם בפרק י טומאת אוכלין, דאף מים דבית מטבחיא דכן לגמרי. ויעוין עוד לקמן [יו ב הערה 4] במובא מהקהלות יעקב בישוב הקושיה.

4. רש"י. אבל לקמן עח א מבואר, דאף לרבי אליעזר דאמר "דם אף על פי שאין בשר", משכחת לה ריצוי ציץ בבשר. שתועיל לו זריקת הדם לענין שיוכל לחול בו דין פיגול, או להוציאו מידי מעילה.

5. כן אית ליה לרבינא לקמן [פ ב]. אבל רב שילא מפרש איפכא. דאם נטמא הדם במזיד, אין הציץ מרצה. אבל בזריקה, בין אם נזרק בשונג ובין אם נזרק במזיד, הורצה.

איכא לאוקמא להך מתניתין בדם שקרש, דטומאתו דאורייתא כדין אוכלין. ולא נוהג בו הקולא דבית מטבחיא.

ותירץ, דכיון דבעינן שיחשב עליו לאוכלין, לא מהני מחשבת אוכלין בקדשים. כיון דממון גבוה הוא, ואין כאן בעלים שיחשב עליו.

ויעוין בכתבי הגר"ז [מנחות כא א] בשם הגר"ח, שמיאן בתירוץ זה. וכתב לתרץ, דדם שקרש פסול לזריקה כל זמן שהוא בקרישתו. וכשחזר ונימוח, שוב חזר להיות כמשקי בית מטבחיא, ופרחה טומאתו. מאחר דקיימא לן השתא, דאין למשקין טומאה כל עיקר.

3. ומכאן הקשה הצ"ח לשיטת הרמב"ם [הובאה לעי טז א בהערה], דמשמע מיניה דליכא בדם קדשים טומאה כלל, ואף לא מדרבנן.

וכתב ליישב, דמשכחת לה במיעוט דם שנתערב ברוב מים. דאכתי כשר הוא לזריקה. ומכל מקום, לענין טומאה הרי הוא מתבטל

הא [הרי] בהכרח דהציץ אינו נושא אלא עון
טומאה, לפי שהיא קלה משאר פסולים.

שהרי מצינו שהטומאה הותרה מכללה
בציבור. (7) שקרבן ציבור מקריבים אף
בטומאה. וכשם שהקלת בה בציבור, כן
מכשיר הציץ בדיעבד את הטומאה אף
ביחיד.

והוינן בה: מאי "עון טומאה"?

מאי לאו, טומאת דם! וקשיא לרב, דאמר
אין למשקין טומאה מן התורה כלל.

אמר רב פפא: לא על טומאת דם קאי, אלא
על טומאת הקמצים של המנחות. (8)
שהקומץ מתיר את המנחה, כמו שהדם מתיר
את הבשר. ועיקר הכפרה תלויה בו. ואם
נטמא הקומץ והקטירוהו על גבי המזבח,
מרצה הציץ על טומאתו.

ומקשינן: תא שמע: בשנה השניה למלך
דריוש, לעת בנין בית שני, היה חגי הנביא

קתני מיהת, שנוהגת טומאה בדם. וקשיא
לרב דאמר "משקין בית מטבחיא דכן
ממש", ואף טומאת עצמן אין להם.

ומשנינן: אין טומאתו אלא מדרבנן. ואף
במשקין שבעזרה גזרו טומאה. ודלא כרבי
יוסי בן יעזר איש צרידה, שהעיד דלא גזרו
בהם.

תא שמע: כתיב בציץ "והיה על מצח אהרן
ונשא אהרן את עון הקדשים".

וכי איזה עון הוא נושא ומכפר עליו, ואיזה
פסול הוא מכשיר?

אם על קרבן שנפסל בעון פיגול שחישב
עליו בשעת שחיטה לאכלו חוץ למקומו
[רש"י] הרי כבר נאמר בו "לא ירצה"
אלמא, לית ליה לפיגול תקנה.

ואם על קרבן שנפסל בעון מחשבת נותר
[שחישב בשעת שחיטה לאכלו חוץ לזמנו
(6)] — הרי כבר נאמר בו "לא יחשב"
אלמא, לית ליה לנותר תקנה.

דקרא, "לרצון להם".

וסליק אדעתין לאוקמא בנותר, משום דאף
הוא הותר מכללם, במנחת כהנים ובמנחת
נסכים. והפיגול הותר מכללו בכמות. תוספות.

8. והוה מצי לאוקמא בטומאת בשר או בטומאת
חלב, ואליבא דרבי יהושע. אלא רוצה להעמידו
ככולי עלמא. ואף לרבי אליעזר דלא משכחת לה
ריצוי ציץ אלא בדם. רש"י.

ולמובא בהערה 4, דאף לרבי אליעזר משכחת
לה ריצוי ציץ בבשר, צריך לומר דלא משמע
ד"נשיאת עון" קאי לענין לקובעו בפיגול, אלא
להתירו. מהרש"א.

6. אבל בנותר ממש ליכא לאוקמיה לקרא. שהרי
אם להכשיר את הקרבן, הוא כשר ועומד משעת
זריקתו. ופשיטא דאם אכל לבסוף את הנותר
באיסור, אין כפרתו נפקעת למפרע. וכן לא
מצינו לומר דהציץ מרצה על עון אכילת הנותר.
שהרי אינו מרצה אלא על עון הקדשים, ולא על
עון האוכלים. וכן איתא בתורת כהנים. רש"י.
מיהו, רבינו פרץ נקט כפירוש זה, וכתב
דקושיות רש"י קלות הן לתרץ.

7. ולכאורה אין צריך לזה. שהרי בלאו הכי ליכא
לאוקמא לקרא, אלא בטומאה.

וצריך לומר, דמשמע ליה דלא מישתעי קרא
אלא באיסור שהותר מכללו. וכדכתיב בסיפא

ואת השמן. שהרי משקין הם. ואמאי קאמר רב שטעו הכהנים?

ואף אם נאמר, שבימי חגי הנביא כבר גזרו חכמים על טומאת המשקין, ובדק חגי את הכהנים אף בטומאות דרבנן, נמי קשיא. שהרי במשקין שבעזרה לא גזרו, משום הפסד קדשים. וכדאמר יוסי בן יועזר איש צרידה.

ומשנינן: **מידה הוא טעמא** [הרי כל הקושיא אינה] **אלא לפי דברי רב**, דאמר "דכן ממש" ואמר נמי "אישתבש כהני". ולשיטתו של רב לא קשיא מידי.

שהרי **רב** — "משקי בית מטבחייא" תני בדברי יוסי בן יועזר. שרק במים ובדם שבבית המטבחיים לא גזרו טומאה. אבל על משקי בי מדבחיא [משקי המזבח], כגון יין ושמן הנסכים, גזרו חכמים טומאה.

וקרא דחגי, בהכרח איירי בטומאות דרבנן. שהרי כתיב שם שהלחם מטמא את הנזיד, והיין מטמא את השמן. והלא אין אוכל מטמא אוכל, ולא משקה מטמא משקה מן התורה, אלא מדרבנן.

הלכך, שפיר קאמר רב "אשתבש כהני". שהרי מדרבנן מיהא היה להם לטמא.

גופא: רב אמר: אישתבש כהני. כי מה

בודק את הכהנים, לידע אם הם בקיאים עדיין בהלכות טומאה. לפי שנשתכחו מהם כשהיו בגולה, ולא נתעסקו אז בקדשים. כדכתיב "כה אמר ה' צבאות, שאל נא את הכהנים תורה לאמר".

ושאלם: **"הן ישא איש בשר קדש [בשר שרץ] בכנף בגדו, ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל — היקדש"?**

שאם יגע האדם בלחם קדשים בכנף⁽⁹⁾ שנמצא בה השרץ [שהוא אב הטומאה] ועשאו השרץ ללחם ראשון לטומאה, ואותו הלחם יגע בנזיד קדשים ויעשהו שני, ואותו נזיד יגע ביין של נסכים ויעשהו שלישי, ואותו היין יגע בשמן נסכים או בכל מאכל אחר של קדשים, נמצא דהשמן והמאכל הם רביעים לטומאה בקודש. ושאלם: האם יטמא אותו רביעי הקודש?

וכתיב בתריה: **"ויענו הכהנים ויאמרו, לא"**! אין הרביעי בקודש נטמא.

ואמר רב: אישתבש כהני! שטעו בדבר זה. שהרי הרביעי בקודש פסול מקל וחומר, כדאיתא לקמן [יח ב].

וקשיא, הא משקין אין להם טומאה מן התורה. ואם כן, בדין טיהרו הכהנים את היין

ורבינו תם פירש, דהכנף הוא ראשון, ונגע במאכל או בנזיד. ואחד מאלו נגע או בשמן או ביין. ואחד מהם נגע בכל מאכל. נמצא דהמאכל האחרון הוא רביעי. ונקיט כסדר הזה כדי שלא תהיה הטומאה עושה כיוצא בה. אבל לרש"י, איתא בהאי קרא, דטומאה עושה כיוצא בה. והיינו מדרבנן.

9. ובהכרח דהיינו בשרץ עצמו. דאי נגע בבגד דהוי ראשון, מאי איירא "כנף"? והא נטמא כל הבגד. רש"י.

והקשו תוספות לפירושו, מאי שנא "אל שמן ואל כל מאכל" דפירושו או שמן או מאכל, משאר הדברים האמורים בקרא, שפירושם שנטמאו זה מזה.